

УЧИТЕЛЯТ ПО ТЕХНОЛОГИИ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО И ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО

Иванка В. Бурова

Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

***Резюме:** Статията описва предизвикателствата пред съвременния учител по технологии и предприемачество и изобразително изкуство и какви качества трябва да притежава, за да направи часовете си ангажиращи за учениците.*

***Ключови думи:** учител, технологии и предприемачество, изобразително изкуство, обучение, образование, възпитание*

THE TEACHER OF TECHNOLOGY AND ENTREPRENEURSHIP AND OF FINE ARTS

Ivanka V. Burova

University of Shumen „Ep. Konstantin Preslavski“

***Abstract:** The article describes the challenges facing the modern teacher of technology and entrepreneurship and fine arts and what qualities they must possess in order to make their classes engaging for students.*

***Keywords:** teacher, technology and entrepreneurship, fine arts, training, education, upbringing*

Учебните предмети технологии и предприемачество и изобразително изкуство са част от задължителната общообразователна подготовка в училище.

Учителската професия е една от най-благородните и високохуманни професии. Чрез преподаването на технологии и предприемачество и изобразително изкуство става ясно, че учебният процес по тези предмети е познавателен процес и е достъпен за учениците от различните възрасти. Решаваща роля за правилното обучение има учителят. За да въоръжи учениците с необходимите знания и сръчност той трябва да владее отлично своята специалност. Така той свързва теорията с практиката и познава индивидуалните способности на обучаваните. Днешният учител трябва не само да внедрява фактически знания и сръчности, но и да ги възпитава, като дава своя личен пример.

Пред всеки учител стои въпросът за възможностите на учениците да усвояват учебния материал. Учителят преподава по един и същи начин на всички учащи се, а те усвояват различно преподаденото. Освен това разликата в степента на умственото развитие и запаса от знания и умения е значителна. Грижа на всички учители за подобряване на обучението да търсят нови форми и методи на обучение за активизиране на учениците в учебния процес. Опитните учители умеят навреме да открият всеки истински успех на ученика, насърчават го с вниманието си и по този начин формират и

развиват интересите на учениците. Практиката показва, че ученици с широка общообразователна подготовка, с всестранно умствено развитие бързо усвояват различни трудови дейности и постигат сравнително високи успехи в тях. Формирането на убеждения у учениците е сложен и продължителен процес, който се осъществява чрез правилна и учебно-възпитателна работа и в трудовата дейност. Главно условие за успех в това отношение е осмислянето на знанията от учениците. Друго важно средство за активизиране на учениците при усвояване на уменията е разкриването на перспективите в работата. Освен непосредствените, близки перспективи за усвояване на дадени операции, за рисуване на определена картина, за изработване на дадено изделие, пред учениците се разкриват и по-далечни перспективи например за най-добро представяне на предстоящата изложба. Възприемането на действията и на обектите, които са предмет на тези действия е начална и абсолютно необходима стъпка в усвояването на разнообразните умения. Учениците могат да извършват успешно различни действия само, ако ги познават. А опознаването започва с усещания и възприятия в резултат на въздействията от предметите и действията. За да усвоят уменията да изобразяват перспективните изменения е необходимо учителят да покаже образеца на тези изменения и начините за тяхното нанасяне върху листа за рисуване. Така се постъпва и при усвояване на практически действия като отделни операции при изработването на предметите в часовете по технологии и предприемачество. Когато всяко практическо действие е обосновано на основата на съответните знания и закономерности, тогава е налице най-резултатното реализиране на практическите задачи. Когато учителят дава всичко от себе си, тогава учениците очакват с нетърпение неговия час, за да изживеят своите преживявания и да се чувстват значими.

Учителят внимателно планира учебно-възпитателната работа по технологии и предприемачество като използва възможностите за прилагане на интегралния подход и създаване на проблемни ситуации при работата с различни материали и инструменти. Учителят е подтикнат да търси нови форми и начини за развитие на творческото мислене у учениците в обучението. Търсенето на форми за проявяване на усилия от всеки ученик в урока е верен път към развитието на продуктивното им мислене. Колкото тези усилия имат творчески характер, толкова по-уверено учениците ще бъдат спечелени за учебната работа.

Творческият процес при изграждането на една художествена творба помага на учителя да организира правилно учебния процес при обучението с различните форми и методи по рисуване и моделиране. Не е достатъчно един учител само да умее да рисува, но и да научи другите на това как да изобразяват правилно образите и явленията в природата. Правилният учебен процес изисква планово и системно да се изнасят и провеждат уроците. Така се поддържа взаимната връзка и единството на учебния материал и отделните уроци могат правилно да се организират. Чрез свързването на знанията с практическите упражнения се постига практическо осмисляне, което представлява стимул за съзнателно и активно участие от страна на учащите се в овладяването на професионалното майсторство. Освен това чрез прилагане на тези знания на практика, те още повече се задълбочават и стават по-сигурни при изграждането на совете рисунки, което се явява завършек на правилно организиран и проведен урок. Процесът на възприемането на новия материал обхваща не само зрителните впечатления непосредствено придобити от наблюдението, но и от словесното обяснение на фактите, явленията, образите, тяхната форма, строеж, пропорции, видимо изменение, перспектива, композиция и други, както и методите, с които учителят обяснява,

нагледните средства, които използва, анализа, сравненията, синтеза, обобщението и самата на работа на ученика от започването до завършването на рисунката. Добрият и съзнателен учител винаги старателно и пълно обмисля как ще протече даден урок от учебния материал и отделните уроци могат правилно да се организират. Един от факторите във възпитанието на младото поколение е личността на учителя. Със своята научна, методическа и естетическа подготовка учителят осъществява своята дейност. На учителя се пада задачата да възпитава своите ученици и да бъде техен творец. Той използва богатите възможности на учебното съдържание за идеологическото въздействие върху своите ученици. Рисуването по дадена тема допринася много за изостряне на наблюдателността и за формиране на художествен мироглед.

За успешното обучение по изобразително изкуство е необходимо учителят да познава изобразителните възможности на своите ученици. Това ще му помогне по лесно да осъществи учебните задачи, освен това обучаваните се намират в различни условия, които благоприятстват за развитието на техните способности. Различната степен на изобразителните възможности е основата върху, която учителят ще гради своята работа. Учителят трябва да насочи вниманието не само към съдържанието на рисунката, но и да разкрие красотата на формите и хармонията на цветовете, които учениците са вложили в своите произведения.

Според Веселин Димчев „художникът педагог е главната фигура в сложния учебно-възпитателен процес свързан с изобразителното изкуство. От неговите познания, от методическата му подготовка, от педагогическото му майсторство и от правилното му ориентиране в проблемите на изобразителното изкуство зависи успешното протичане на този процес“. (Димчев, В., 1980)

Благомир Папазов смята, че „професионалната реализация на учителя по изобразително изкуство изисква широк диапазон от познания в различните области на началното образование, но и в сферата на теорията, историята и практиката на пластичните изкуства. От учителя се изискват редица умения, които са особено важни и актуални за оптимизацията на учебния процес и в по-голямата си част са свързани с проявите на творчески подход. Усвояването на определен обем от знания и практически умения, предразполагането и активизирането за предстоящата изобразителна дейност, както и резултатността и до голяма степен се предопределя от личните умения на учителя да мотивира учениците. В хода на учебния процес учителят използва многообразни средства и подходи на обучение поради характера и различията на отделните дидактически задачи и спецификата на конкретната изобразителна дейност“. (Папазов, Б., 2010)

Според Добринка Тодорина „учителят от главен информатор се превръща във:
фасилиатор – помощник при организирането и осъществяването на тяхната дейност;

медиатор – осъществяващ връзката между ученика и учебното съдържание, между ученика и глобализирания свят;

модератор – ръководещ на всички равнища на функционалната система „учителска професия“ взаимовръзките: „учител-ученик“, „учител-ръководство на училището“, „учител-родител“, „учител-учител“, „учител-общественост“, „учител-ръководни инстанции“ и др.

мениджър – ръководител на цялостния учебно-възпитателен процес в условията на субект-субектни взаимоотношения и прерастване управлението на учителя в съуправление на двата субекта и самоуправление на учениците“. (Тодорина, Д., 2010)

Учителят проявява толерантност към обучаваните.

Всестранната и задълбочена подготовка на учителя за всеки урок е важно условие за резултатно провеждане на учебно-възпитателната работа по двата предмета, за най пълно осъществяване на нейните задачи. Методиката на подготовката на учителя за урока е много разнообразна и зависи от особеностите на конкретната тема, от целта и съдържанието на съответния урок, а също така и от подготовката на учениците и от материалната база на съответното училище. Подготовката започва с изясняване на темата. За целта учителят се ръководи от учебното съдържание, от знанията и уменията на учениците. Заедно с определяне на темата, на кръга от знания и трудови умения, които учениците ще усвоят в урока. Важен момент в изясняването на темата е и разкриването на връзката и с предходните и със следващите знания и умения. В тясна връзка с темата на урока е определянето на различните цели на урока: образователни, развиващи и възпитателни. В едни случаи учениците ще усвоят нови знания, а в други ще затвърдят своите знания и умения. Следващият момент е свързан със систематизирането на учебното съдържание-определяне на технологичната последователност при изработването на изделия. Разпределянето на учебното време е от съществено значение е свързано с усвояването на отделните операции. Използването на различни методи като беседа, демонстрация и упражнение водят до улесняване на практическата работа в часовете.

Според Емилия Василева учителят „се превръща в човек, регулиращ и стимулиращ процеса на познанието, приятел на учениците, винаги съпричастен към техните успехи, проблеми и потребности“. (Василева, Е., 2008)

Според Снежана Попова „пълноценното общуване в контекста, на което се реализират намеренията на учителя е пряко обвързано със създаването на благоприятни възможности за координация, сътрудничество и установяване на реципрочни взаимоотношения между присъстващите в класната стая, когато те не оказват принуда и емоционален натиск помежду си. Класната стая трябва да е място, където емоцията да не се потиска, а напротив - да се заложи на нея, защото в творчеството и познавателната дейност е емоцията, а не разумът. Учителят носи отговорност за гарантиране и насърчаване на пълноценното общуване в класната стая“. (Попова С., 2010)

Професионалните умения и компетентност, стил на преподаване и личностни качества определят, както процеса, така и резултата от обучението. Учителят заема различни позиции в процеса на обучение може да заема различни роли: преподава, организира, контролира, оценява. Учителят ръководи учебната дейност на учениците като прилага и индивидуален подход. От една страна ръководи класа като цяло, а от друга, доколкото е възможно – дейността на всеки ученик като насочва, коригира, консултира, обяснява, съветва, оценява. Той демонстрира начини на работа, организира и осъществява обсъждане на ученическите творби. (Дамянов, Б., 2014.)

Според Стоянка Жекова и колектив „целта на учителския труд съвпада с целта на цялото образование. Крайният продукт от дейността на учителя е онова, което трябва да стане продукт на единната образователна система, защото именно учителят реализира най-същественото в тази система-учебно-възпитателния процес. Обект на учителския труд е детето, ученикът. Това своеобразие е изключително съществено и значимо, поради което следва да се познава пълно и детайлизирано. Така обектът на учителския труд-ученикът се усложнява не само поради закономерностите на възрастовото си развитие, но и в зависимост от редица други фактори – позиции в класа, динамична

структура на обединенията вътре в този клас, нови тип взаимодействия в училище и извън него“. (Жекова Ст., 1992)

Учителите, които акцентират върху предаването на ценности и насърчат учениците да развият социално-емоционалната си интелигентност, осигуряват време и пространство на учениците си да се фокусират върху мислите, чувствата и поведението си, за да могат да ги осъзнаят и контролират. (Преподаваме БГ)

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Използването на максимално благоприятните условия в урока чрез системно и много по-задълбочено овладяване на учебното съдържание е свързано с повишаване ръководната роля на учителя. Пълноценната работа на учителите се отразява върху качеството на подготовката на учащите се. Успехите в учебната дейност вдъхновяват и учителя и учениците. Това води до висока продуктивност в творчеството на двете страни.

ЛИТЕРАТУРА:

Василева, Е. (2008) Съвременното начално училище. София: Фондация Просвета.

Дамянов, Б. (2014) Изобразителното изкуство в училище, Система на обучение, УИ „Паисий Хилендарски“, Пловдив.

Димчев, В., и колектив (1980) Рисуване и изобразително изкуство, Народна просвета, София.

Жекова, Ст., и кол. (1992) Проблеми на професионалния труд и личността на учителя, УИ „Новисима Верба“, Бургас.

Папазов, Б. (2010) Изобразително изкуство, Методически постановки, I-IV клас на средното общообразователно училище, Фабер, Велико Търново.

Попова С. (2010) Предизвикателства пред интерактивността в класната стая: ролята на личностите характеристики на учителя, Сборник с научни студии и статии, УИ „Неофит Рилски“, Благоевград.

Тодорина, Д. (2010) Учителската професия - мисия и визии, Съвременното образование мисия и визии, Сборник с научни студии и статии, УИ „Неофит Рилски“, Благоевград.

Преподаваме БГ. Учителят – пазител на цивилизацията Достъпно на: <https://prepodavame.bg/uchitelyat-pazitel-na-tsivilizatsiata/> [прегледано на 2025-06-28].